

Konak Belediyesi “Ustaya Saygı Ödülü” töreninden bir anı – 2011

HİDAYET SAYIN’LA ŞU YERYÜZÜ SAHNESİNDE

Önce Anılara Merhaba

Bir yazıya, niye anılarla başlanır? Daha sıcak, daha içten olması umuduyla... Bir de paylaşılacak bir içtenlik varsa. Böylesi, önce oyuncaklarla, sonra “oyun”larla büyüyen, kaydırac oynayarak hayatı kaydırmamayı öğrenen bir kuşak için daha da gerekli!...

1960’lar, tiyatronun, yaşamımızın vazgeçilmezi, bir parçası olduğu yıllardı. İşte o yıllardan belleğime kazınan, çoğunu seyretme, bir kısmını yıllar sonra öğrencilerimle sahneleme olanağı bulduğum oyunlardan işte bazıları: Pembe Kadın, Keşanlı Ali Destanı, Boş Beşik, Kurban, Buzlar Çözülmeden, Mikadonun Çöpleri, Duvarların Ötesi, 72. Koğuş, Deli Dumrul, Ayak Bacak Fabrikası, Zengin Mutfağı Bekçi Murtaza, Teneke, Cibali Karakolu, Hababam Sınıfı; Müfetiş, Bir Delinin Hatıra Defteri, Sokak Kızı İrma... O yıllar, Cevat Fehmi Başkurt, Cahit Atay, Güngör Dilmen, Haldun Taner, Necati Cumalı, Orhan Asena, Refik Erduran, Sermet Çağan, Hidayet Sayın, Turgut Özakman’ın tiyatroya adlarını kazıdıkları yıllar.

Ortaklar İlköğretmen Okulu bizi, hem öğretmenlik bilgisiyle hem sanat ve tiyatro sevgisiyle yoğurdu. İsmail Galip Arcan, Avni Dilligil, Aliye Rona, Ulvi Uraz’ı okulumuzun sahnesinde görüp tanıdık biz. Türk sanat müziğinin unutulmazları Arif Sami Toker ile Alaeddin Yavaşca’yı da... Zati Sungur da kalmış belleğimde...

Öğretmenlik yılarımda da bırakmadı o sevgi yakamı. Nice oyunu sahneledim öğrencilerimle; Karaların Memetleri, Balıkesir Muhasebecisi, Buzlar Çözülmeden, Güneşte On Kişi, Duvarların Ötesi, Deli Dumrul... Ah Şu Gençler... Ve Özdemir Nutku’nun oyunlaştırdığı “Söylev”...

Pembe Kadın'ı, 16 Mart 1966'da, öğretmen okullarının kuruluş yıldönümünde, okulumuzun 5. Sınıf öğrencileri sahnelemişti. Pembe Kadın Hafize Tekdur, Muhtar Nazım Mavi ve yönetmen Nazmi Ürer'in coşkuları, heyecanları unutulur gibi değildi; gülen yüzleri, hâlâ gözümün önündedir.

Oyunların perde araları da boş geçmezdi. O gün, o arada ben de o soluklu şiiri, Tevfik Fikret'in Ferda'sını okumuştum.. "Gelecek Günler" coşkusuyla! A.Kadir'in bugünün diline uyarladığı biçimiyle...

O yıllarda Efes Festivalleri yapılırdı. Arkadaşlarımız, Pembe Kadın'ı, 6 Mayıs'ta, o festival kapsamında, Selçuk'ta da sahnelediler. Hava yağışlı olmasaydı o görkemli antik tiyatrodaki sahneleyeceklerdi. Sonra da Germencikte.. Ben, o Pembe Kadın'da, o günlerin başucu kitabı Yılanların Öcü'ndeki o dirençli Irazca'yı bulurum.

Hidayet Sayın'ı, o günlerde tanıdım. Oyunun provası sırasında. Elli altı yıl oluyor. Sahnелendiği gün de okulumuzun onur konuğuydu. O günün koşullarında, Aydın'dan kalkıp Ortaklar'a gelip gitmesi, onun tiyatro tutkusunu somutlar kuşkusuz. Bir ömrün tutkusunu!

Pembe Kadın

Ortaklar İlköğretmen Okulu, 16 Mart 1966

[Hidayet Sayın'ın solunda Pembe Kadın (Hafize Tekdur), sağ başta Muhtar (Nazım Mavi), oturan kravatlı oyunun yönetmen (Nazmi Ürer)]

Sonra etkinlik buluşmaları: İzmir, Kuşadası, Söke, Karacasu. Ve Afrodisyas Sanat... Hidayet Sayın, Afrodisyas Sanat'a, Afrodisyas Sanat Edebiyat Günleri'ne katkısıyla zenginleşip kıvanıp gönendiğimiz hemşerimizdir. İşte o birlikteliğimizin ürünleri: "**Karakolda**" (öykü, 2. Sayı Mart-Nisan 2007), **Şükran Güngör** (anma yazısı, 6. Sayı Kasım-Aralık 2007), "**Tiyatro İle Dolu Bir Yaşam: Hidayet Sayın**" (söyleşi – Etem Oruç, 7. Sayı Ocak-Şubat 2008) **Orhan Asena** (anma yazısı, 31. Sayı Ocak-Şubat 2012), "**50. Sanat Yılında Hidayet Sayın'dan Bir Yaşam Dökümü: Benden İçeri**" (özyaşamöyküsü, 37. Sayı Ocak-Şubat 2013);

Evet, değerlidir, vefalıdır Hidayet Sayın. Şükran Güngör ve Orhan Asena, O'nun Afrodisyas Sanat'ta andığı, anılarını yaşattığı dostlarıdır. Şükran Güngör, Küçük Devler adlı oyununun da başrol oyuncusudur. Pembe Kadın'da da rol almıştır. Orhan Asena'yla tarih ve mitolojide buluşmaları Türk tiyatrosu için büyük zenginliktir. Mitoloji ve tarih ten söz edince Güngör Dilmen'i de hiç unutmamak gerekir elbet.

Afrodisyas Sanat'taki "Merhaba"ya (36. Sayı) düştüğüm o not da hâlâ belleğimde: *"ardı ardına kitaplaştırdığı denemeleriyle bilgelik basamaklarından okura seslenen, tiyatro edebiyatına 'Pembe Kadın' adını kazıyan, onlarca oyunun yazarı Hidayet Sayın"*

Dört yıl boyunca ev sahipliğini ve sunuculuğunu yaptığım Afrodisyas Sanat Edebiyat Günleri'nin o 50 konuğundan biri de Hidayet Sayın'dı. Muzaffer İzgü, Cengiz Bektaş, Osman Şahin, Nursel Duruel, Burhan Günel, Feyza Hepçilingirler'le de buluştüğümüz 2010'da... **"Tiyatro Yazarlığının Dünü, Bugünü"** başlıklı sunumuyla... Bu sunum, hem etkinlik kitabımız "Edebiyatın Yolculuğunda Bir Merhaba"da, hem yine bir Afrodisyas Sanat yayını olan "Ne Kazandınız Kara Yürekli"de yer aldı. Ne güzel rastlantı!...

Ne Kazandınız Kara Yürekli'i yayına hazırlarken, kitabın arka kapağına, şu notu düşmeyi uygun görmüştüm: **"Hidayet Sayın, edebiyatımızın işini seven Sisyphos'larından biri. Birikim, deneyim ve çok yönlü okumalarını, tam da denemenin istediği kıvamda yazıya dökmeyi bilen bir sabır ustası. İçeriğiyle yaşam kadar nesnel, anlatımıyla yürekçe öznel."**

Kitabın ön kapağına bir Sisyphos resmi koyar, arka kapağına bu notu düşerken amacım, çok açıktı. Onun işiyle ne denli özdeşleşen bir yazar olduğunu vurgulamaktı. Amacımı daha da netleştirmek için, "Çalışmak mı Oynamak mı" adlı denemesinden alıntılıdığım o üç paragrafı da bu notun üstüne yerleştirdim. Ne diyordu o üç paragrafta:

"İşini oyun olarak görmek, herkesin başarabileceği bir şey değildir kuşkusuz. Ama başarıyı yakalamanın yolunun, bu anlayıştan geçtiğini düşünmek zor olmaz."

Mitolojideki Sisyphos öyküsü geliyor aklıma. Tanrılar Sisyphos'u, dev bir kayayı her gün sırtında, bir dağın tepesine taşımakla cezalandırır. Ancak O kayayı tepeye çıkardığı anda kaya aşağıya yuvarlanır. Sisyphos, ertesi gün o kayayı yine dağın doruğuna taşıyacaktır. Yaşamının sonuna kadar sürecektir bu. Bu saçma cezadan hiç yakınmaz Sisyphos.

Sisyphos'un bunu bir oyun olarak düşündüğünü varsayalım bir an. O zaman bu cezanın bir işkence olmadığı düşünülebilir."

Afrodisyas Sanat Yayınları için hazırladığım o otuz beş kitap içinde, en çok keyif aldığım kitapların başında, Ne Kazandınız Kara Yürekli gelir. Bir başkası da Mehmet Başaran'dan "Kurşun İşlemiyor Yalnızlığa"...

Evet, elli altı yıllık bir geçmişi olan, son yirmi yılda derinlik kazanan bu buluşma, kesintisiz sürüyor. Yüz yüze gelemesek de kitaplarımızı imzalayıp gönderiyoruz birbirimize. Onun imzaladığı sevgilemelerde hep sözcük var: "Dostça"....

Beğendiği bir şiirim ya da yazım için de arar beni. O içten teşekkürlerini iletme için, düşünce ve duygularını paylaşmak için. Örneğin, “**Her Şeyi Bilen Neyi Hiç Bilmiyor** (Berfin Bahar, sayı 280 Haziran 2021)” başlıklı yazım onlardan biri. Muzaffer İzgü’den de aynı inceliği gördüm hep. Mahmut Makal’dan, Remzi İnanç’tan da... O kuşağın kültürünü nasıl da özlüyoruz şimdilerde!... Böylesi sevgileri, sevinçleri unutmak olası mı? Hep anımsayacağım evet, hep.

“İnsanı, İnsanla İnsana Anlatmak” tır Oyun

Evet, Hidayet Sayın, herkesin başaramayacağını başarıyor. Ömrü “oyun”la geçiyor, 100’ü aşkın oyun yazıyor. Sanat dünyamızın o burnundan kıl aldırılmaz tanrıları, o oyunların çoğunu görmezden gelse de o işini yapmaktan hiç vazgeçmiyor. Bir gün görüleceği umuduyla...

Evet bu emeği gören, onun tüm yapıtları üzerinde çalışan biri var. Osmangazi Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Müzeyyen Buttancı. “**Tiyatro İle Dopdolu Bir Yaşam**”, iki ciltlik bir çalışma. Duyarlı bir yüreğin titiz çalışması. Kitabın adı, altmış yılını tiyatroya adanmış bir yazarın emeğine yakışmakta. Bu yazıya da epeyce katkısı epeyce katkısı oldu. Emeğin ve tiyatroya saygının önünde eğilmek boynumuzun borcu! Teşekkürler Müzeyyen Hanım.

Pembe Kadın

[Hidayet Sayın, Müşfik ve Yıldız Kenter ile]

İşte önümüzde, absürt tiyatro ve fars (kaba güldürü) hariç, tiyatronun her türünde (epik, dramatik; trajedi, dram, müzikli...) 100’ü aşkın oyun. 14’ünü Kültür Bakanlığı, 2’sini Bilgi, ötekileri Cinius Yayınları kitaplaştırmış. Cinius’takiler, “Toplu Oyunlar” adı altında 25 kitaplık bir seri. Ayrıca birçok deneme, öykü, roman, çocuk kitabı... Bir ömrün birikimi, emeği... Tiyatro kitapları okumak, en doyumsuz zevklerimdir. Siz, onu hem okur hem oyunlaştırırsınız gönlünüzce. Çok zamanınızı almaz, çok da yormaz. Bir bakarsınız bitivermiş. “Nasıl bir okuma aşkı bu?” sorusunun yanıtı, o kitabın adında, evet; “Bir Uzun Hecedir Aşk”...

O yüz oyunun ancak dörtte biri seyirciyle buluşabilmiş. Topuzlu (254), Pembe Kadın (500), Kördüğüm’le (200) başlayan görkemli bir başlangıç! Sonra, “Küçük Devler, Yabancılar, Uzak Dünyalar, Köşe Kapmaca, Yıldırım Bayezid, Altın Kafeste Yangın (V. Murad), Bir Uzun Hecedir Aşk”...

Muhsin Ertuğrul'dan Sedat Simavi'ye, aldığı 20ye yakın ödülüne karşın, 2008'den bu güne sahnelenen tek bir oyunu yok. Ödül, seyirciyle buluşturmaya yetmiyor ki o emeği!... Sanat dünyamızın bu gerçeğini, onun şu ironik tümcesi özetliyor belki: *“Sessizlik, çılgılık çılgılığa!...”*

Koşullar bu olsa da o, bu açgözlü dünyanın bencil, vudumduymaz bireylerinden değildir. Soyadı, kendine yakışan nadir insanlardandır. Yunus kadar sevecen ve alçakgönüllü, Şekspir gibi işine bir yaşam adayan, Mustafa Kemal denli çağdaşlıkta ödünsüz, Cumhuriyet denli de genç ve diri!... Evet, vazgeçilmez karakterleridir Yunus, Şekspir, Mustafa Kemal. Yazdım, bir kere daha yazmayayım diyemediği...

Onun tüm yapıtlarında dostluğa, hoşgörüyeye, yalınlığa, yetkinliğe, dirence çağrı ortak iletidir. Seyirci salondan ayrıldığında ya da okur kitabı kapattığında, kendini sorgulamaktaysa, ileti yerini bulmuş, amaç gerçekleşmiştir.

Dün-bugün köprüsünde, hem dünü hem bugünü gören seçkin bir aydındır Hidayet Sayın. Gölgeden çok ışığa dönük!... Yerelden evrensele, insanın ta kendisidir her tümcesi!...

Nedim'in, *“Gülüm şöyle gülüm böyle demektir yâre mu'tâdim / Seni ey gül sever canım ki cânâne hitâbımsın”* bercestesi, benim de dilimden hiç düşmez. Kadına yakışacak ilk imge, “gül”dür kuşkusuz. Hidayet Sayın'ın oyunlarında da böyledir bu. **“Kim Koparıyor Bu Gülleri, Gül Biçme Zamanı, Gül Kıyımı”** onun bir üçlemesi. Kadın kıyımı ana tema. Konu; töre ve namus cinayetleri, kadın ticareti, çocuk evliliği, kuma, kıskançlık, ensest ilişki, cezaevi, cezaevi ve genelev yaşamı... Her şeye karşın her oyunun kahramanı bir “Gül”: Ayşegül, Goncagül, Fatmagül, Songül, Aygül, Gülseren, Gülperi, Gülizar, Gülendam, Gülbeyaz, Gülümser... Kadının iffeti, Şekspir'den kendisine değişmeyen konu... Güzellikten suçlu kadınlar... Desdomono'ları katleden Otello'lar hep var.

Bu kadar “Gül” bir araya gelince Hidayet Sayın'ın yüzü gülüyor. Bu üçlemeyle, 2019 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'ne değer görülüyor. 90 yaşının dirimi oluyor. Dirim, hayattır, yaşam yaşamaktır. Yaşama, ancak emekle bağlanılabileceğinin örneğini vererek... O 7 kişilik Seçici Kurul'un değerli üyeleri arasında dostlarım kendileriyle söyleşi yaptığım Nursel Duruel ile Eray Canberk'in bulunması, beni de mutlu etti. Bir ömür yaşattığı o şiir tatları için, Hilmi Yavuz'a da teşekkür etmeliyim. Evet, “Hüzün ki en çok yakışandır bize.”

Evet, salt bu üçlemesinde değil, oyunlarının çoğunda kadına duyarlılık, hep bir adım öndedir. “Kadın sorunlarına bu denli duyarlı kaç yazarımız var?” sorusunu, seçici kurulun da birbirlerine sorduklarından hiç kuşum yok.

Dikkat çekici başka bir üçlemesi Troya'dır: **“Tanrıların Oyuncakları, Tanrılar ve İnsancıklar, Barış Perileri”**. Jean Paul Sartre'in dediği gibi, o da her sanatçının yapması gerekeni yapmış; yolunu bir mitosa vardırması, bir mitosa çıkarmıştır. Hem de bilgece tümceler eşliğinde: *“Cezasız kalan suç, öcünü alır susandan. / Halk yıldızı sever, yıldızı değil. / Ateşin parlaması için bir esinti yeter. / Umudun düşmanı korkudur...”*

“Tanrıların Oyuncakları” kimler mi? Paris, Helene, Hektor, Aşil, Priamos, Menelos, Agamemnon, Hekabe, Cassandra... İda’daki güzellik yarışması, Helene’nin kaçırılması, Troya Savaşı, Tahta At da doyamadıkları oyunları...

“Tanrılar ve İnsancıklar” kazanılan savaşa karşın yağma ve talanda ısrarın öyküsü. Ganimet kültürünün köklerine yolculuk... Kahramanların, zaferi paylaşamama kavgası; *“Dün Troya vardı karşımızda, bugün kendimiz varız. / İnsanlar kralların oyuncakları, krallar da biz tanrıların oyuncakları.”* tümceleriyle özetlenen. Evet, Troaya Savaşı, bütün savaşların özeti: *“Uçuruma yuvarlanan erdem.”*

“Barış Perileri”de Klytemestra’nın kızı ifigeneya’nın öcünü Agamemnon’dan, Orestes ve Elektra’nın babalarının öcünü anneleri Klytemestra’dan almalarının öyküsü, yani *“Kin kokusu, gül kokusunu bastırıyor.”* diyebileceğimiz bir dünyanın öyküsü. Özetle *“Her savaş yeni savaşların kapısını aralar.”* gerçeğinin somutlaması; *“Evet, korkularımız ve umutlarımız olmasaydı, tanrılara sığınmayı düşünmezdik.”*

Yazarın mitosla ilgisini denemelerinde görürüz. Özellikle Ne Kazandınız Kara Yürekliler’de, Oidipus, Elektra, Sishyphos, Aşil, Hektor, Homer, Hipokrat’la buluşmanın keyfini yaşarsınız. İfijenya’nın kurban edilmesi içinizi yakarken, Klitemestra’nın intikamı öfkenize acı bir fren yaptırır... Bu oyunlardaki başarı, onun sıkı bir mitoloji okuru, iyi bir kaynak tarayıcısı olduğunu gösterir bize.

Atatürk’ü ve Atatürk düşüncesini de çok yönlü olarak oyunlaştırır. Milli Mücadele’den, **“Diriliş ve Zafer”**den İzmir Suikastı’ne... Laiklik üzerinden Atatürk’ün hedef alınması, oyunlarının da denemelerinin de ana konusudur. **“Güneş Doğarken”** her yer, aynı anda aydınlanmıyor. **“Kuklalar ve Maşalar”** o günlerden bugüne **“Kaygılar ve Kuşukları”**yla Cumhuriyet’e suikasta devam ediyorlar. İktidar olmaları da yetmiyor onlara!...

“Güneş Doğarken”, “Diriliş”in ve “Zafer”in öyküsü. Aydın Efelerinden Mustafa Kemal’in Ankarası’na kendini Kuvayı Milliye’ye adayanların; Dürrizadeli İstanbul ile Müftü Rifat’lı Anakara’nın öyküsü... Ege’nin efe kadınları, Diriliş ve Zafer’in Zeliha’sında buluşur; Çete Aşşe, Çiftlikli Kübra, Gördesli Makbule’ler...

“Kuklalar ve Maşalar”, Ergenekon kumpasının öyküsü. Öne çıkan kahraman Türkan Saylan. Yürek yakıcı olan, *“Çene çalmak, kara çalmaktan iyidir dostum!...”* diyenlerin çaresizlikleri... *“Mantık, duyguların gölgesine sinmiş sanki...”* diyenlerin görev anlayışları... Ve Türkan Saylan’ların ölümünü “yarasalar şenliği”ne dönüştürenler... Yazarın, Mc Arthur’cu düzeni oyunlaştıran Arthur Miller’ın Cadı Kazanı ile Ergenekon arasında kurduğu koşutluk, çok dikkate değer.

“Kaygılar ve Kuşkular”, o “Anadolu Ayaklanması vatana ihanettir.” diyenlerin buluşması; yani Damat Ferit, Sait Molla, Ali Kemal, Çerkez Ethem, Ziya Hurşit torunlarının... Onların örgütlenmelerinin ve partilileşmelerinin öyküsü. Hani şu yüz yıllık oç alma hırsının ve tek adam düzenine geçişin hikâyesi!... Dün Mustafa Kemal’e suikastta buluşanlar, bugün demokrasiye suikastta bir aradalar. Dönek gazetecilerle el ele...”Düpedüz din devleti kurmak istiyorlarlar azizim!...” feryadıyla oturup kalkanlarda eksik değil elbet. Çare, öğretmen Tahsin’in yol göstericiliğinde, umutta buluşmada...

Onun yapıtları, sık sık tarihle buluşur. Her bir yapıtı, bir yeryüzü sahnesidir bir uçtan bir uca. Kimler yoktur ki o sahnede: Neron, Ömer Hayyam, Şekspir, Puşkin, Gogol, Tolstoy, Dostoyevski, Çehov, Charlie Chaplin, Gandhi, Hitler, Saddam Hüseyin...; Mevlana, Yunus Emre, Yıldırım Beyazid, V. Murat, Nene Hatun, Mustafa Kemal Atatürk, Çerkez Ethem, Latife Hanım, Aşık Veysel, Nâzım Hikmet, Sabahattin Ali, Türkan Saylan... Hatta Yakup Kadri’nin Nur Baba’sı...

Şekspir, sözün burasında, bana şu cümleyi de kurduruyor: Anlaşılmayı isteyip anlaşılmazı oynayan kadındır Anna. O sevgili eş(!) Anna’ya, şu yeryüzünde bir Şekspir “Fırtına”sı estirdiği için teşekkür mü etmeliyiz bilmem?

O yeryüzü sahnesinde daha kimler, neler yoktur ki? Osmanlı sarayından, Aydın Dağlarının zeybeklerine... Rus Çarı’nın düşlerinden “Büyük Başkanın Günlüğü”ne... Dünya puştlarla mı Bush’larla mı dolu? Dünyanın gündeminden hiç düşmeyen bir soru da bu!... Onca soruya karşın o, ana iletisini, belleklere kazımak ister: **“Savaşı herkes yapar, zor olan barışı gerçekleştirmektir.”**

Evet, insanlık halleri, görünen görünmeyen bütün yönleriyle onun oyunlarında yer alır. Mitoloji, tarih, emperyalizmin saldırganlığı, Milli Mücadele, ünlü yazarlar – yapıtları ve kahramanları (Anna Karenina’lar, Suç ve Ceza’lar, Roskolnikov’lar...), koltuk - iktidar kavgası, terazisi bozuk adalet, basın özgürlüğü, köyden şehre göç, terör, intihar eylemi, kadın cinayetleri, aşk, kıskançlık, evlilik, artan boşanmalar, işsizlik...

Her yapıtın bir iletisi vardır. Onun yapıtlarında öne çıkan iletilerden birkaçına dikkati çekmek isterim: *“Çözmemiz gereken temel sorun yabancılaştırma; kendimize yabancılaştırma, topluma yabancılaştırma, kültüre yabancılaştırma... Yazarlar özgür olmalıdır. Bilimin yerine kör inanç, safsata konmamalıdır. Baskılar, dayatmalar varsa, o ülkede demokrasi yoktur. Yönetimlere yalakaçlık yapmayan yazarlar her çağda horlanıp cezalandırılmıştır. Kadına bakış açımız değişmeli; kadın erkek ilişkileri çağdaştırılmalıdır. Erkek egemenliğinin sınırsızlığı, kadın cinayetlerinin ana nedenidir. İnsanlar akıllarını kullanmadıkları sürece savaşlar sürecektir; nedeni tanrılar da olabilir, yeryüzü tanrıları da...*

Hidayet Sayın, kimi örnek alacağını, kimin izinden gideceğini bilir. Somutlamasını “Karanlığın Gözleri”nde yapar. Ne yapıyor Çehov, Tolstoy, Dostoyevski? Yazı taslaklarını önce Puşkin’e veriyorlar. Değerbilirlikten sapmıyorlar, kibrin tuzağına düşmüyorlar...

Onun da vazgeçilmezleri var: Şekspir, Moliere, Pirandello, İbsen, Çehov, A. Miller; Orhan Asena, Haldun Taner, Turgut Özakman...

Hidayet Sayın, her sözün sözcüğün bir işlevi olması gerektiğine inanır. Bu anlayış, Çehov'un o ünlü, tümcesiyle bire bir örtüşür: *"Duvarda bir silah asılıysa o silah patlamalıdır."*

O patlayan silah, her şeye karşın sözcükleri ürkütmemelidir. Bilir, seyircinin savsözü, başa kakmayı, kesinlemeyi sevmediğini. Bilir, önünde gideni değil, kendisiyle kol kola olanı sevdiğini... Bilir, ironiyi sevdiğini; ama dozunun kaçırılmaması gerektiğini... İnsanı, insana insanca anlatmak gerektiğini...

Oyunlarının sonunu açık bırakır, seyirciye saygı bunu gerektirir; herkesin kendi düşüne, düşüncesine, algılamasına kapıyı açık bırakmak gerekir.

Hekimliğin de tiyatrunun da konusu "insan"dır. Önemli olan konu değil, "karakter"dir. Evet, şu yazın dünyasında işlenmemiş konu, yaşanmamış aşk, işlenmemiş cinayet, yapılmamış ihanet yoktur...

Bir çocuk doktoru, yaşama da "karakter"ine de bir başka incelikte yaklaşacaktır elbet. Küfrün, argonun yeri yoktur o yaşamda. Onun karakterleri de küfretmez.

Meslekten söz edince şu soruyu sormadan geçemeyeceğim: Matematikçiler, şiiri edebiyatçılardan, sözüm sitem falan da değil, niye daha çok seviyor, niye daha iyi algılıyorlar? Şiir matematiktir de ondan.

Onun yapıtlarında, günlük yaşamın dili de vardır; ama tavında, kıvamında. Yapıtı boğmayacak düzeyde de bir yerel ağız, özellikle Aydın ağızı: *Beyni akmak, estek köstek, kül kömür yaşayıp gitmek, mum etmek, zati, ummadık taş baş yarar, çenesi düşenin kuyruğu dik durmaz...*

Yazarın rüyası da işidir. Nice yazar gibi onun rüyası da perde perdedir. Akla geleni, kalkıp hemen kâğıda düşürmelidir. Rüyadan söz edince anımsayıverdim; **"Cennet Rüyası"** görmek, göstermek bir yazara yakışmaz elbet. O rüyayı gösterecek olanlar, önce ve öncelikle politikacılar elbet! Bu nedenle olmalı, bu oyun, tam sahnelenmek üzereyken bir ertelenmiş, bir ertelenmiştir!

Evet, yetkine ulaşmak zordur, nice oyununa durup durup eklemeler yapması, nicesini yenilemesi bu yüzdendir. Hidayet Sayın, bana, **İoanna Kuçuradi'nin** o değerli sözünü anımsatır hep: **"İnsan, değer yaratabildiği için değerlidir."**

O, insanın çok katmanlı bir varlık olduğunu hiç göz ardı etmez. Onun için tipler değil, karakterler önemlidir. Sıradan insanların, günlük yaşamın işlendiği oyunlarda, seyirci - okuyucu, sık sık "Bu, ben miyim?" sorusunu kendine yöneltmekten kaçınmaz.

Bu başarı, onun tiyatronun “**insanı, insana, insanla anlatan bir sanat**” olduğunu çok iyi bilmesinden kaynaklanır. “**Yazmazsam yaşadığımı anlamıyorum.**” diyen bir yazardan da başka türlü beklenemez. Bu söz, bana Sait Faik’in o “**Yazmasam deli olacaktım.**” tümcesini anımsattır. Yazarın insanla buluşması için, önce yazmayı, mesleğini bırakacak kadar sevmesi gerekiyor. Evet, “**Bir insanı sevmekle başlar her şey!**” Sevmekle!...

Artık değişen, değişimi hiçbir döneme benzemeyen bir dünyada yaşıyoruz! Salonlar ve sahneler küçüldükçe küçüldü; el kadar ekran yetiyor herkese!...

Tiyatro, “çalgılı çengili” bir dünyaya açıyor perdelerini artık!.. Artık “Güldür Güldür Şov”larla doyumsuzluğun doruklarında patlıyor kahkahalar!..... Evet, meydan, kala kala, Yılmaz Erdoğan, Ata Demirel, Cem Yılmaz’lara kaldı!... Evet, Mandıra Filozofu’nun “Saçını”larıyla oyalanan postmodern bir dünya!... Genco Erkal da dinazor artık, Metin Akpınar ile Orhan Aydın da!... O da siyasi şovlar için arada bir anımsanan!...

Özetle Hidayet Sayın’ın hiçbir oyunu, postmodernizmle hiç tanışmamıştır. Kendisi de yaşamıyla, yapıtlarıyla fantastik düşler peşinde de hiç koşmamıştır.

Deneme Kuşkusuz Deneyim İster

Önümde, birinde emeğim bulunan altı deneme kitabı. **Aklın Yolu Bir midir?** (Kanguru Yayınları 2010), **Dönekliğin Dayanılmaz Hafifliği** (Kanguru Yayınları 211), **Ne Kazandınız Kara Yürekli** (Afrodisyas Sanat Yayınları (2012), **S’empati** (Tmolos Yayınları 2014), **Ah Şu Yaşlılar** (Cinius Yayınları 2016), **Adalet** (Cinius Yayınları 2021)

Denemelerinin o içerik zenginliğini, bir yüzyıllık o birikimi, kaç yazarda görebilirsiniz? Peki, bu toplumda onu, onları gören kaç kişi var?

Aklın yolu bir değildir elbet. Dönekliğin yükünü çekecek bir araç da henüz icat edilmedi. Sempatinin içindeki empatiyi, hâlâ bir yapbozun bir parçası sanıyoruz. Ah şu yaşlılar, dinazorlaşmadan da çekip gitmiyorlar ki! Adalet tanrıçasının gözünü bağlamakla kalmadık, ne olur ne olmaz deyip gözüne mil çektik bir de!

Peki, kimdir o kara yürekli? Yanıt, “Ne Kazandınız Kara Yürekli”in ilk denemesinde. Kendisinden ürkülen, bir türlü biat ettirilemeyen o gazeteci, aydın, sanatçı, yöneticilere, “Sabahattin Ali, Abdi İpekçi, Uğur Mumcu, Gaffar Okan’lara...” düşman olanlar, onlara kıyanlar. O Macbeht’ler!... Hangi suya koşarlarsa koşsunlar, şu yeryüzünde ellerini temizleyecek su bulamayanlar. He diyordu ilkçağın bilge şairi Martialis: “**O suyu kirletmeye kığın yetmez / Kafanı daldır Zoilos kafanı**”

Oyun adları, denemelerindeki konu başlıkları, konuyu ve iletiyi doğrudan çağırır. Bu duyarlılığına, zaman zaman ironiyi de eklediğini görürüz: “Tembelyanın Soyтарыsı, Çöplükte Dans, Paragonya...”

“S’empati”yle buluşanları, elbette daha çok.

Onun bütün çabası, en yalın ve en doğru dille, en doğru iletiyi vermektir. O, iki kulağı ile bir dilinin olduğunun bilicindedir. Dinlemeyi, konuşmaya yeğleyenlerdendir.

O, sözün, sözcüğün arka bahçesine bakmayı, etimolojik köklerini görmeye meraklıdır. İşte S’empati’den birkaç örnek: Aptala (abdala-ermişe) malum olur. Su (sus) küçüğün, söz büyüğün. Eşek hoşaftan (hoş abdan-sudan) ne anlar. Su (sü-asker) uyur düşman uyumaz.

Karanlığa İnat Göğe Bakan Bir Yazar

O, şu *“güzeli, güzelliklerde değil, güzellerde aramaktan yorulmuş zaman”*da, Sokrat gibi *“dünyayı değiştirmeyi değil, kendini değiştirme”*yi önemseyenlerdendir. Hypatia gibi, *“Karanlığa inat, göğe bakalım.”* diyenlerden.

Hypatia ile Turgut Uyar, *“Göğe Bakma Durağı”*nda kendileri buluşmasalar da sözü buluşturmuş görünüyorlar. O durağın müdavimleri, Hidayet Sayın’ın da başını okşadıklarındandır. Bir gün bu buluşmaları yadırgayanlar çıkarsa, onlara bütün sevecenliğiyle, **“Aşkın Şakası Yok - ha!”**, diye takılacağından, huysuz yaşlılar gibi, **“Benim Bastonum - var ha!”** demeye kalkmayacağından kendim gibi eminim.

Evet, *“Deneyim, yaşlanarak değil, yaşanarak kazanılan bir özelliktir.”* Yaşanarak kazanılan, bu birikim, zaman zaman özdeyişsel yargılar da üretir. İşte o yargılardan, bellek freskleyecek birkaçı:

- *“Umudu üreten akıl, korkuyu üreten duygularımızdır. Duyguları oynak olanlar, korkunun daha çok tutsağı olurlar.”*
- *“Her koşanın bir önde gideni, bir geride kalanı vardır.”*
- *“Cinsel istek, aşkın yarış atıdır.”*
- *“Aşk, insanın kendinden kaçma duygusudur.”*
- *“Yalnızlıkların en korkuncu, bir evde iki kişinin evli olarak yaşamak zorunda kalmasıdır.”* Çehov da *“Yalnızlıktan korkuyorsanız evlenmeyin.”* diye uyarır.
- *“Gizlilik toprağında sevgi otu yeşermez.”*
- *“Gülmek, dış baskılara karşı direnmenin yollarından biridir. Eğer umut tükenmişse gülmecenin de bir anlamı kalmaz.”*

Ben de derim ki, Eşref, Neyzen, Aziz Nesin, Can Yücel, Muzaffer İzgü’ye düşman olanlar, birlikte gülüp eğlenmesinler diye tiyatro salonlarını karartanlar; umudun, hani şu empatiyi “S’empati”yle buluşturanların da düşmandırlar.

Siz de eğer, *“Dünyaya yük olmaya değil, yük almaya geldik.”* diyenlerdenseniz, yükünüzü hafifletmek için Hidayet Sayın’la tanışın, onu okuyun.